

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

4828/D

Sumarul :

N. IORGA. — Serbătorii de iarnă.

EUGEN CIUCHI. — Atit amar de vreme (poezie).

MIHAI SADOVEANU. — Ionică (nuvelă).

CUNCTATOR. — Cugetare.

ST. O. IOSIF. — La gura peșterii (poezie).

C. SANDU. — Un toast.

Cronică :

IL. CHENDI. — Literatură de Crăciun.

N. IORGA. — Pentru D. I. Găvănescul.

GEORGE BARONZI. — Cîntecul nebunului. Fragment (poezii).

FLORICA. — Notițe.

RED. — Răspunsuri. Avis.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Biblioteca Municipiului Deva
SALA DE LECTURĂ

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

1.828 D

92

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

AU APARUT:

DRUMURI ȘI ORAȘE DIN ROMÂNIA

DE

N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Prețul Lei 2.50

GENIU PUSTIU

ROMAN ORIGINAL INEDIT

DE

MIHAIL EMINESCU

Romanul care a fost descoperit d'abia acum, este de o mare importanță pentru literatura noastră, constituind prin caracterul său pur național una din cele mai bune cărți de educație românească.

Prețul Lei 2.—

 De vânzare la toate librăriile din țară

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

SERBĂTORI DE IARNĂ

Legea creștină n'are serbători mai mari decît Crăciunul și Paștile, ziua nașterii ca om, în întunerecul ieslelor umile, ziua renașterii ca Dumnezeu, dezbrăcat de întruparea durerilor mîntuitoare pentru alții, în strălucirea senină a luminii veșnice. În tot largul lumii, ce, crezînd în Hristos răscumpărătorul, s'a deprins a crede și în puțină frăție și dreptate, aceste zile care amintesc an de an, de aproape două milenii, coborîrea pe pămînt și întorsul spre Cer al Dumnezeului celui bun, zimbesc, printre zilele rele și zilele goale, tuturora fără osebite.

E mai mare ziua de Crăciun, cu soarele ei de ger trecînd în neguri de-asupra pămîntului înveșmîntat pentru moarte sau Paștile tinere, prin aierul blind al cărora călătoresc raze și mirezme chemînd flori, cîntece și iubire?

Spre amîdouă aceste zile mari duce pentru mulțimile supuse care păstrează formele vechi ca singurul mijloc de legătură între om și cea ce e mai presus de dînsul, — înfrinarea voită a postului. Îți impui suferința pentru a crește bucuria viitoare, care vine astfel mai mult de la tine însuși. Crăciunul ca și Paștile se văd astfel ca un liman de îmbielșugare, după un lung drum de silinți și jertfă, — ca pămîntul Canaan al Bibliei după rătăcirea obositoare și primejdioasă prin pustiul Arabiei.

Și la capăt, pentru amîdouă serbătorile, Biserica desfășură strălucita ei pompă antică, de aur, lumină și cîntări din alte timpuri.

Între rostul bisericesc mare al Nașterii și al Învierii Domnului e totuși o mare deosebire. Înnaintea Crăciunului nu e nimic decît sunetul vestitor al clopotelor. Din cele, trei zile ale pomenirii un mare sfînt, care dă numele său multora, cere pentru dînsul pe cea din urmă, care e mai mult ziua Sfîntului Ștefan decît zi de Crăciun. Serbătorile ce vin îndată, desăvirînd ciclul de odihnă și petrecere al iernii aspre, n'au toate o legătură intimă cu Crăciunul însuși. E

Sfintul Vasile, care deschide porțile Anului Nou, portar al tainei viitorului; e Sfintul Ioan, de la care-și iea numele atita Romînine din sate și din orașe; singură Boboteaza, cu gerul în program, înseamnă un pas mai departe în viața pămîntească a lui Isus. E mai mult o aglomerație decît o dezvoltare de serbători.

Altfel sînt Paștile. O măreață dramă sfîntă e cuprinsă în privazul acestor zile de Mart și Aprilie. Sunînd ca o prevestire de primăvară răsare Dumineca Floriilor, în care s'au întins stîlpările timpuriei primăveri siriene ca un covor înflorit în drumul triumfător al lui Mesia ce vine să-și iea în stăpînire Ierusalimul, — deschizînd tuturor neamurilor drumul cetății sfinte. Apoi cerul se intunecă asupra pomenirii de durere a ultimei săptămîni din post. Joî se cinstește crucea morții și a iertării de păcate. Vineri, în cele mai frumoase cîntări din musica bisericească, Dumnezeuul, mort o clipă de moartea noastră, e dus la mormînt, supt giulgiul său de argînt și aur. Simbătă stăpînește groaza mormintului închis, pecetluit, fără nădejde. Până ce, în bisericile negre, din turnul cărora vîiește jalnic un clopot de chemare în noapte, biruința se săvîrșește și lumina mîngîierii și speranței scînteie în mîna tuturora. Departe se zărește norul de foc în care peste puțin Dumnezeuul va aduce în Ceruri pe Fiul său străpuns de rănile nenorocirilor noastre.

Paștile sînt mai mult decît Crăciunul ale lui Dumnezeuul. Ale lui Dumnezeuul și ale naturii. Fereștile și ușile se deschid pare-că de la sine, căci dușmanul de care ele apărau, s'a dus, pentru a se întoarce numai cu brumele lui Octombre. Raze desfăcute din albastrul ce se miră fermecător asupra largului lumii care fumegă de dorința unei vieți nouă, bat în geamurile clare; cite un cîntec de pasere îndrăzneată îmbie. În toate părțile se deschid cărări pentru picioarele dezmoțite.

Crăciunul e însă sărbătoarea omului, sărbătoarea casei, a familiei, a prietenilor. Natura e morocănoasă și nu primește; cine o cercetează e pedepsit cu pișcarea urechilor și palmuirea obrazilor; vîntul de Decembre stoarce lacrimi. Taina cea mare de distrugere și prefacere nu vrea să aibă marturi. Moșneagul cel rău Crivăț, temnicerul, izbește zăvoarele, cearcă încheieturile fereștilor și străbate prin hornuri ca să vadă de s'a aprins focul după cuviința pentru gospodarî ce nu sînt ușernici, ci, după vechia datină, stau acasă, ei între ei și între cei de aproape ai lor.

Ce se face la biserică: — o liturghie măi solemnă, fără simbole— nu e nimica pe lingă serbătoarea din cele patru ziduri ale fiecăruia, marea serbătoare de iubire a celor din același singe. Aici se face

slujba cea mare, cu pomenirea celor ce s'au dus, cu recunoaşterea celor ce mai sînt încă în jurul vetrei. Lumina nu e în cerurile înalte, ci în jărătecul roşu al sobei, peste care flutură nebunatecele flăcări albastre, în strălucirea luminărilor de veghe îndelungată, în zimbetul multămit al fiecăruia; florile se împleticesc gingaş din ghiaţă de cristal rar pe ferestrele prin care nu se mai vede astfel întunecul fioros din lumea morţii; şi, mai îndrăzneţe decît paserile îndrăzneţe ale lui Martie, glasurile de uimire bucuroasă ale copiilor ciripesc în jurul darurilor, mari sau mici, ale Anului Nou, care, pentru dinşii măcar, e totdeauna Sfîntul Vasile cel bun.

* * *

Dar pentru ca lucrurile acestea să fie ce pot fi, nu trebuie zgomotul vulgar al unui oraş mare, rafinările prosaice ale civilizaţiei, în care se oflesc, cu obiceiurile rele, şi datinile bune. Crăciunul şi Anul Nou nu se coboară într-un adevăr în casele închiriate, unde nu se văd bătrînii, rămaşi în vre un colţ de provincie, unde sînt copii puţini, număraţi după budget, unde afară chiamă strada măturată, luminată, plină de ispite, unde în sfîrşit urările ce-ţi vin, greşesc şi ceasul şi tonul şi cuvintele şi ascund rău nevoia, poate îndreptătită, a unui bacşiş.

Eu care scriu aici, ştiu alte serbători decît ale Bucureştilor. E sus în Moldova, într'un întins oraş de căsuţe şi grădini, în bătaia celui mai aspru Crivăţ. Iarna nu se joacă acolo: în jurul caselor şi pe drumurile mari şi mici stăpîneşte albă zăpada, omătul care pirie supt paşi, pe cînd în aierul limpede sună a veselie clopoţei săniilor. Sara se coboară, albă, cu stele cărora îngheţul de pe pămînt li smulge, în albastrul lor adînc, neobişnuite scinteieri crude de diamant. Din cînd în cînd numai cele două zgomote singure: scîrţitul paşilor pe pirtii înguste şi zurnăitul copilăresc de vesel al săniilor. Încolo tăcere. Şi tot tăcere e în casă, unde pe masa acoperită de cusături se aprind mai multe luminări decît de obicei.

Iarăşi scîrţie paşi, mai mulţi paşi uşori. Un uşor vuiet de mişcări stîngace se aude supt fereastra înflorită de ger. Şi de o dată vestea Crăciunului de mine sună, îngînată cu nesigure glasuri argintii, de micuţii oaspeţi cari au venit cu cizmulitele lor grosolane pe drumuri grele, nu ca să te întrebă dacă «li dai ori nu li dai» — la noi nu se obişnuieşte aceasta — ci ca să-ţi spuie, în cîntecul «florilor dalbe», că acum două mii de ani s'a născut Isus în Betleem şi că pînă astăzi aceasta e o mare bucurie pentru toţi oamenii.

Daruri nu se impart atunci, și pe nici-o masă nu se vede pomul Grăciunului, împrumutat de la alte neamuri. Copiii așteaptă, numărând zi de zi până la minunatul ajun al Sfintului Vasile.

Sfinta Anisia, Sfinta Melania... Iată-l, a sosit. Iarăși lumină multe se aprind pe masa împodobită cu cusături; dar acei la bucuria căroră se lucrează zimbînd, nu vor trece încă pragul odăii fermecate. Se așteaptă încă un semn, pe care nu-l vor da acum cei mici, ce-și așteaptă în căsuța lor și ei partea de daruri a Anului celui Nou, ci flăcăii, cari de zile întregi gătesc *buhaiul*¹⁾, în mugetele căruia se va face schimbarea de an. Zăpada scîrție, acuma supt picioare voinice; zgomotul ușor de supt fereastră s'a prefăcut în mornăituri im punătoare. Ce clipă de așteptare fericită! În sfîrșit, răspicat, cuminte, *sincer*, flăcăii prind a zice despre «bădica Troian», plugarul, și, cînd se îndeamnă în cîntec să mine, buhaiul răspunde mugînd. Porțile raiului se deschid... E An Nou, și el a venit «cu bucurie», bucuria celor ce primesc și bucuria, mai mare, a celor ce dau.

Ce-o mai fi după această bucurie, — cine poate ști?

N. IORGA.

ATÎT AMAR DE VREME

Atît amar de vreme am suferit și încă
Vom mai purta, iubito, durerea cea adîncă
A dragostei eterne, dar fără de noroc,
Păn' moartea 'mpăcătoare ne-o stringe la un loc.

Căci soarta ne'ndurată ce-a hotărit să fie
Acest amor zădarnic, mereu, pe veșnicie,
Nu ți-a fost dat un suflet pustiū, nepăsător,
Ca să rămii de ghiață la glasu-mi rugător.

Aș fi iubit atuncea de marmor'o statue,
O stea din cer la care s'ajungî puțință nu-e;
Și, dureroși, la tine doar ochi-mi ar căta,
Dar n'aș avea ca astăzi, mai mult, durerea ta!

EUGEN CIUCHI

¹⁾ O bute închisă la capăt cu o piele întinsă, în care se prinde păr de cal, — care tras cu minile umede trezește în adîncimea buții glasuri mai profunde și solemne decît al celui mai sonor dintre oratori.

IONICĂ

Umblasem o zi întreagă, în ajunul Sfintului Vasile, ca să găsesc un iepure pentru anul nou; o zi întreagă, pe dealuri spulberate de viscol, prin văi în care vinturile grămădise troene, pe marginea piraelor înghețate, prin zăvoae pustii. Colindasem zădarnic, fără cîne. Rare ori, cătînd ceasuri pe vreme, mă apropiam de vre-un culcuș, — dar sălbătăciunea mă simția de departe, izbucnea, și se'ntindea ca o săgeată pe omătul albăstrui, în salturi repeđi, cu urechile pe spate. — Seara se lăsă repede și mă apucă în pustietatea de zăpadă, flămînd și trudit, — așa de trudit, în cît de abia îmi mișcam picioarele.

Un vînt aspru pornise odată cu amurgul, și mina vrtejuri albe pe cîmpii. Viram un picior în omăt, scoteam pe cellalt; — asudasem și viscolul mă șfichiuia ca o aripă de foc. Mergeam la întimplare, desperat; îmi venea să mă las în zăpadă, să mă întind și să dorm. Sufletul îmi era plin de întuneric și viscolul parcă bîntuia și în el. — Crivățul iute îmi aduse. într'un tîrziu, tînguirile sfîșietoare, de_părtate, ale unui lup; altele răspunseră, mai aproape parcă, cu modulații duioase; — și groaza, groaza mortală, mă mușcă de inimă ca o fiară.

Începeam să mă pierd. Asudăi rece, croii la goană, în necunoscut înainte; nici nu știu de unde aveam atîta putere. Clipe scurte, icoane, totuși îmi rupeau negura minții, ca niște lumini pilpiitoare, — și vedeam masa și petrecerea de-acasă, jocurile vesele, cetele de urători și de irozi, — mă vedeam și pe mine, zdrobit, hărțuit de haita de lupi; -- și melodia viscolului umplea cîmpiile și văzduhul, vrtejurile fișiau uscat ca nisipul, și urletele, tînguioase, lugubre, treceau prin noaptea de spaimă ca niște bocete.

De-odată, mi se păru că mă găsesc în locuri cunoscute. Mă oprii. Prin sita deasă ce mă impresora, zării Siretul incremenit, înghețat. Înaintea mea se deschidea podul negru, scîrțîind jalnic din încheeturi, sub izbiturile viforului. Știam că de cealaltă parte voiți găsi casa podarului. Și o bucurie mare, caldă, îmi umplu pieptul și-mi umezi ochii. La optsprezece ani, schimbările se fac foarte repede: totul se luminase parcă în juru-mi; uitați și de petrecerea de acasă și de cei cari mă așteptau; pentru mine, fericirea cea mare era mîncarea și căldura care mă așteptau la doi pași. Pentru nimic în lume n'aș fi trecut un pas mai departe de capătul cellalt al podului.

Zăvoiuil negru suna, purtat de vînt, ca o apă mare. Prin virtejul alb, prin vuetul vîntului și al crîngurilor, trecui podul. — Doi cîni mari se repeziră din întuneric, la mine, zăpăind. Apărîndu-mă cu pușca, mă apropiam. Căsuța podarului se ridica nehotărîtă după un pîlc de copaci, scuturați de vînt. O luminiță roșie izvorăia printr'un ochi de geam, sfoasă și tainică, în sălbătăcia locului.

Cinii, întăritați, îmi dădeau ocol, hămăind minioși.

Se auzi deschizîndu-se ușa. Un glas, luat repede de vînt, răcni în întuneric :

«Marș de-acolo, javră! Marș!... că vă ia mama dracului!...»

Cinii tăcură și se traseră în umbră. Mă apropiai.

«Bună-seara!»

— Mulțumim dumilor-voastră. — Cine-î?

— Eu, moș-Costache... feciorul vechilului din Liteni.

— Dumneata ești? Intră!»

Moșneagul îmi făcu loc, săltîndu-și între umeri cojocul. Apoi, după ce închise ușa tîndeii, trase zăvorul și-mi deschise ușa cealaltă, a odăii.

Intrăi la lumină. Baba sta lingă ușă. Se plecă și se uită de aproape la mine.

«Bine v'am găsit!

— Bine-ai venit sănătoșel.

— Nu-l cunoști, babă? Feciorul lui cuconu Petrache.

— Că bine zici, moșnege! Āră, că tare te-ai mai mai schimbat, bată-te norocul!»

Apoi îmi făcură loc. Moșneagul zise:

«Iaca, treci la foc de te încălzește. Ți-o fi fiind frig. Știu că ți-e și foame: ei, gustă ceva cu noi.»

Pe vatră, sfîrîia, într'un hîrb de ceaun, friptura de purcel. Mă-măliguța forfotia alături.

«Ai fost la vinat?» întrebă moșneagul. Eu făcui semn cu capul. «Cam tare vremea, urmă el, și unde mai pui că a început a viscolii și umblă dihăniile, potăi. Putea să ți se întimple ceva.»

Baba clătina din cap, cu mina la gură:

«Cum nu, dragul mătușei, cum nu, putea să ți se întimple ceva...»

Apoi bătrînul se puse să mestece mămăliguța. Eū, izbit de căldura bordeiului și de mirosul fripturei, ametișem. Mă desbrăcăi, cu gura incleștată, de blăniță; îmi trasei cismele, și mă întinsei lingă soba fierbinte. Un fior puternic începu să mă scuture; îmi clănțăneau dinții; parcă tot frigul pe care-l strinsesem în viscol îmi ieșea prin piele.

Bătrînul scoase de după horn un șip verzui în care era închisă o cruce înflorită de lemn.

«Iaca, zise el, să cinstim cite un păhărel de rachiū; — ce zică, babă? A dat Dumnezeu de nu petrecem Sfîntul-Vasile singurî. În alți anî nimenî nu dă pe la noi, nici urătorii, nici irozii, — trăim și noi singurî și facem ce putem...

— Singurî, suspină baba, răsturnînd mămăliguța pe masa scundă, cu trei picioare. Dacă așa a vrut Dumnezeu..»

Focul pîlpăia în vatră și gazornița ardea pe prichiciul hornului, împraștiind în bordeiul strîmt și peste cioveele grămădite în colțuri, lumina-î roșcată. O moleșală mă cuprinse; îmi venia să mă întind și să dorm.

Moșneagul turnă un păhărel de rachiū și mi-l întinse.

«Ia o leacă de rachiū, că o să'ți facă bine».

Băuî. Căldura îmi umplu capul și trupul. Apoi aburii mămăliguței și ai fripturei îmi gîdilară nările. Începui să mănînc cu poftă. Într'un tirziū orbiî și eu:

«După ce-oîu minca și m'oîu mai dezmoțî, o pornesc acasă!..»

— Da, zise moșneagul, dar întăi să te odihnești...

— Întăi să mă odihnesc....» murmurăi eu. Da eram foarte sigur că nu mă voi mișca un pas din bordei, așa mă simțiam de bine lingă sobă. Și, ca să mă mîngîi, mă gîndeam cu un dispreț nemărginit la cheful de-acasă și la danțurile întinse în melodiile scripcei lui Neculuță lăutarul și ale cobzei lui Hasanache. Să minînc și să dorm, — la alt-ceva nu mai rivneam pe lumea asta!

Și-aceasta mî-a fost petrecerea de Sfîntul Vasile, foarte scurtă petrecere, pentru că amețeala mă cuprinsese și pleoapele mi se îngreuiău. Auzeam ca 'ntr'o depărtare adincă bocetele viscolului de-afară și vedeam ca printr'un abur luminos pe moșnegî.

Moș Vasile întinse un pahar babei:

«Ia, babă, de bine....» Apoi se întoarse spre mine: «Știi dumneata de cîți anî stăm noi aici? De cincizeci de anî... Am avut un fecior și ne-a lăsat, l-a înghițit pămîntul. Acuma stăm singurî și n'avem pe nimenî.... — A adormit, murmură el; ia de bine, Casandră... Iaca a venit și Sfîntul-Vasile. Ce zarvă e în sat! Sună tălăngile, mugesc buhaele, bat dobele, cîntă fluerele, pocnesc harapnicele... La noi gem vînturile în zăvoi... și asta e tot cîntare, tot de la Dumnezeu lăsată... Hai să mă închinăm cite un pahar pentru cel care s'a dus să nu măi vie...»

Eram amețit și totuși vedeam barba albă a moșneagului și ochii

blajini, mici ca două mărgele; ai mătușei Casandra, — departe, în aburul luminos. Glasurile se auzeau încet, în șoaptă.

«Cum îl chiamă? șopti baba. Uite, moșnege seamănă cu Ionică al nostru.

— Nu știu, răspuse moșneagul. Parcă eu pot să-mi aduc aminte de toate-celea?

— Poate-l chiamă Ionică, zise baba, pe gânduri. Tot așa era și al nostru, voinic și nalt, dar par'că era mai frumos!»

Moșneagul dădu din cap și nu răspuse; baba oftă.

Amîndoi se gîndeau la un trecut prăpădit în neguri, încremeniți, visători, în rumeneala focului. Din ce în ce se depărtau, nu-î mai vedeam. Numai frînturi de glasuri moi, picurau ca din necunoscut, încete, rare.

«Știi, în iarna ceia, cînd a jucat întăi la hora din sat... cit de mîndru era... Și, de Sfîntul Vasile, s'a dus cu flăcăii la urat...

«Ții minte?... Sta întins pe mal... — Și Ileana lui Gîrbea a venit și, cum l-a zărit, s'a lăsat pe pieptul lui și a început să plîngă... să plîngă... să plîngă»...

Prin somn, par'am simțit o sărutare și o arsură de lacrimă.

«Dragul mamei... dragul mamei... — Tacî, babă, Dumnezeu a vrut așa... — I-auzî fișîind, la fereastră... poate trece duhul lui»...

Un întuneric orb se întinde.

Tirziu, m'am deșteptat, însetat, cu capul greu. Moșnegii dormeau alături, pe patul larg; o lumină slabă cădea de pe geam pe obrajii lor galbeni. Dormeau așa de liniștiți și de nemișcați, par'că erau morți. Incepuî să mă gîndesc la petrecerea de-acasă și, nu știu cum, nu-mi părea rău că am petrecut Sfîntul-Vasile în bordeiul strîmt. Apoi, uitîndu-mă la fețele palide, mă gîndeam la vieața singuratică a bătrînilor și la feciorul de mult îngropat în pămîntul rece, pe cînd viforul, afară, trecea prin zăvoae, cu vuet de valuri.

MIHAI SADOVEANU.

CUGETARE

*Să fii pe placul tuturor
E-o fericire 'n țară,
Să fii pe placul cîtorva
E o virtute rară,
Dar nimănuî să-î fii pe plac
E o durere-amară.*

*Și dacă din aceste trei
Extremele mî-ai cere,
Decît să plac și la mișei,
Prefer ori-ce durere.*

CUNCTATOR.

LA GURA PEȘTERII

La gura peșterii adînci
Stam lingă foc, în fapt de sară,
Și flacările aruncînd pe stînci
Roșateca lor pară,
Închipuiau o horă de fantasme,
Iar apele șerpuitoare
Cu scoborîri și creșteri
De sute de isvoare
Își îngînau eternele lor basme
În fundul neștiut al negrei peșteri...

Trosneau din foc scînteii din cînd în cînd,
Și sus, pe cer, s'aprinse 'ntîia stea
Ci eu stăteam la foc, visînd,
Și ascultam la pustnicul bătrîn
Ce 'mî povestea
Minunî adînci din cuibul lui de brazî...

... De mult, de mult, trăia un neam păgin
De oameni mai puternici și mai mari
Ca oamenii de azi,
P'aceste plaiuri binecuvîntate...
Ei nu știau de sapă și de plug,
C'aveau de toate cele din belșug,
Așa precum le-a fost lăsat Prea-Sfîntul...

Și au venit din locuri depărtate
Puhoi de seminții

Și aū umplut pămîntul
Cu sgomotul neostoitei lupte
Și strigăte pustii...
Un veac întreg luptară în zadar
În frămîntări neîntrerupte
Cu-acești vrăjmași,
Dar, biruiți, n'aū mai putut să ție
Și aū fugit și s'aū ascuns
Departe 'n fundul fără de hotar
Al peșterii, de nimeni nepătruns...

Și-acolo aū și-acum împărăție
Bătrînii uriași,
Și-adesse 'n noapțile senine,
Cînd liniștea domnește'n bolți, pustie,
Pan' la urechea noastră vine
Un sunet surd de pași...

Astfel îmi povesti sihastrul, —
Apoi tăcu...
O liniște de vrajă se făcu,
Și fumul se 'nălța albastru,
Iar flacările, aruncînd pe stînci
Potopul lor de pară,
Închipuiaū o horă de fantasme
Și apele fierbind clocotitoare,
Cu scoboriri și creșteri
De sute de izvoare,
Își îngînaū eternele lor basme
În noaptea fără fund a negrei peșteri...

ST. O. IOSIF.

UN TOAST

— INSTANTANEE —

La «masa mare» de Duminică seara. Casa-i plină de nuntași — o nuntă țărănească în fundul Moldovei. Printre oaspeți, unul își dă aere de om învățat. E feciorul lui Ion Săltar. Părul lui e lins cu pomade mirositoare, pomade ieftine care trădează pe omul de rind, prin mirosul lor prea ațîțător. Mustățile flăcăului nostru sunt răsucite 'n *bandoleră*. Dumnealui s'a liberat astă-toamnă din miliție unde obținuse gradul de sergent. A văzut multă lume, a avut a face cu fel de fel de oameni, a văzut chiar pe M. S. Regele... la o manevră.

Ce fudul stă la masă feciorul lui Săltar! Și ce caraghios e în serioșitatea lui ursuză de infumurat. Și-a pus capu 'n palme, ca și cum s'ar gândi la vre-o problemă mare de la deslegarea căreia ar atîrna fericirea omenirii... Dar iată-l, ridicîndu-și radios fruntea 'n sus, sculîndu-se 'n picioare, ținînd în mina dreaptă paharul plin :

«Onorată adunare,

Ridic acest pahar în sănătatea întregii adunări ce în această zi celebrică am venit și eu ca să-mi îndeplinesc o datorie religioasă și o faptă umanitrală. Fericite sunt momentele atunci cînd cine-va își serbează nunta, dar mai fericiți sunt părinții că scăpînd de gri-jile purtate copiilor revăd și ei mult așteptata zi de a-și admira copiii ca pe niște vlăstari roditori în lume și în societate.

Nici o rază din epoca vieții omenești nu poate fi mai strălucită de cît raza celebrică a cununiei care prin ea doi tineri combinîndu-se într'un singur trup încep a traversa o nouă cale în viață.

Toate aceste elemente tainice a misterului divin se îndatorește altui element, care fără de acesta nu se poate conjuga o unire între doi tineri și nu poate fi înțelegere în desirul vieții lor grandioase.

De aceea e prudent să ne gîndim cînd facem acest pas principal produs prin rangul de familie, căci numai dragostea instrumentează la viața unor tineri.

Urez dar sincere felicitări pentru această onomastică zi și mulțumesc pentru invitarea ce mi-ați făcut onoarea de a asista la această celebrică masă».

Țăranii rămăseseră cu gurile căscate, ascultîndu-și, iar două lelițe își băteau capul să afle ce-a spus feciorul lui Săltar.

— Doamne, fa surato, da par'că le spunea din carte.

Iar oratorul cu toastul «celebric» a dat pe git paharul cu vin, scaldînd toată casa într'o privire de om superior.

C. SANDU.

CRONICĂ

LITERATURĂ DE CRACIUN

În sfârșit literatură din abundență! De sfintele sărbători publicul n'a putut să se plîngă de literații noștri. În vitrine s'au expus cărți potrivite pentru aceste interminabile zile de agape și de plictiseală, iar chioșcurile sînt învăluite în afșuri multicolore, vestitoare de nume și titluri literare: reflexiuni filosofice (odată pe an i se permite ori căruia scriitor să fie filosof!), poezii și schițe de Crăciun, repriviri și încercări literare, cum se găsesc în casuri analoage și la alte popoare culte. O probă mai mult, că cel puțin în zile mari ne apropiăm de civilizația apuseană.

Din jurul revistei noastre au eșit tocmai acum două cărți: *Drumuri și orașe din România* de N. Iorga și *Geniu pustiu*, romanul necunoscut al lui Eminescu, dat la iveală de Ioan Scurtu. Nu aici e locul a face analiza acestor două publicațiuni. Relevez numai coincidența apariției lor, fiind convins că ambele sînt atît de înrudite ca tendință și ca izvor de inspirație, încît fatal vor avea aceeași soartă, același număr mic de admiratori și aceeași tabără mare de revoltați. Nu e greu să faci prognosticul unor cărți menite a răscoli în conștiința unei generații și nu e mirare dacă, abia apărute, unele reviste și ziare de răspîntii foesc de insulte, aduse de cei ce se vinzolesc sub biciul aplicat de-o mină aspră.

Despre «Geniu pustiu» nu s'a scris încă nimic, dar nici nu cred că i se va face primirea meritată. Cu operele postume ale lui Eminescu s'a întîmplat un fenomen foarte ciudat. În loc de-a saluta unanim salvarea din ghiarele peirei a unui tezaur poetic imens, în loc de-a reproduce și comenta noile probe de genialitate a singurului nostru poet de valoare necontestată, presa a preferit, să certe pe descoperitorii acestor scrieri. Multă din amicii literari ai răposatului au simulat un fel indiferență, nu tocmai lipsită de invidie, iar eminescianii de ieri, iubitori de excursii teoretice, dar dușmani ai cercetărilor migăloase, au amuțit ca la o poruncă secretă. Vom asista probabil la repetirea aceluiași simptome de cinstite moravuri literare, necunoscute în alte țări, unde o scriere postumă cît de neînsemnată a unui scriitor mare e primită cu interes și cu pietate.

Dintre celelalte cărți mi-a atras atenția volumul d-lui Ranetti. Humoristul nostru și-a adunat în sfârșit o parte din numărul cel mare de versuri, apărute în diferite ziare și reviste și le-a pus la dispoziția publicului și a criticei. Talent poetic, iscusit caricaturist, neîntrecut alcătuitor de rime, d. Ranetti înseamnă ceva în ramura aceasta atît de săracă a literaturii noastre. Iubitorii de jocuri de cuvinte și de apro-po-uri paradoxale găsesc totdeauna distracție în versurile d-sale. Mai puțin satisfăcuți rămîn numai aceia din amicii autorului, cari consideră zeflemeaua personală ca un gen literar ce-și pierde repede actualitatea și valoarea. Mulți dintre cei nemulțumiți vor aștepta desigur ca d. Ranetti să se devoteze unor lucrări mai mari, unei încordări mai intense a spiritului, comediei de pildă. Și poate au dreptate.

Soarta a voit ca odată cu d. Ranetti să apară în piață și antipodul lui Anton Pann, d. Th. D. Speranță. Acum vre-o două săptămîni a scos al treilea volum de versificări: *Anecdote de post* (literatura d-lui Speranță n'a fost nici odată de dulce) și în preajma Crăciunului o carte pentru copii «Călătoriile lui Enache Cocoloș». Cetitorii au acum prilejul să-l com-

pare cu un scriitor într'adevăr spiritual, care pe de-asupra mai are și puțin simț de artă, — calități necunoscute fecundului anecdotist.

Reviste nouă continuă a se publica cu grămada, cel puțin una pe săptămână. De sărbători ne-a mai sosit una din Cernăuți: *Junimea literară*. Redactorul ei este d. Iancu I. Nistor, un nume necunoscut, ceia ce însă nu împiedică de loc ca programul revistei să fie bun și să inspire încredere prin seriozitatea și bunul simț cu care e întocmit numărul întâiu. Tinerii de la noua revistă bucovineană par a urmări cu multă atenție mișcarea literară mai nouă și o judecă relativ limpede. Ei spun ceva pozitiv într'o limbă destul de convenabilă. Evident, un bun dar de Crăciun pentru cei din Bucovina și pentru noi toți cari știm ce misiune culturală frumoasă poate să aibă o revistă literară între frații noștri, expuși atitor influențe străine. Numai de-ar căuta să se orienteze și mai bine!

Printre ziarele cu numere literare ocazionale se numără și «Propaganda» din Capitală. Aici și-a făcut apariția un nume de-o sonoritate prea puțin plăcută pentru auzul cetitorilor noștri. Purtătorul acestui nume urât are o mentalitate tot atât de caraghioasă și cine vrea să i-o urmărească, să-i citească reflexiile de Crăciun asupra «Sămănătorului» și cele ce vor urma de aci înainte din incidentul acestor șire. Fie-care secretează ce poate. Nu noi sîntem chemați a îndrepta organismul debilitat al cui-va, dacă în genere slăbiciunea prematură a... Scaionilor și senilitatea cochetă a Păunilor mai pot fi îndreptate.

Un dar de Crăciun special mi-a adus *Litterattorull*, apărut din nou, cu acelaș «control de styl» cu aceeași «lybertate de idei». Credincioși devisei, redactorii declară înaintea conștiinții lor și în fața publicului și a Mintuitorului nostru Iisus Christos, că... d. Maiorescu e un anticrist, Gherea un iconoclast, Iorga un buchier mediocru de ceasloave, Coșbuc un Rutean. Alătura de iconoclaști ar fi existind apoi o întreagă «prăsilă de barbari, rămași aici ca un flagel, printr'un nenorocit atavism întorși la strămoșii lor Bulgari, Cumani, Tatarî, Semiți și țigani», — numai Greci nu, fiindcă autorul articolului din care citez e d. Mircea Demetriad. Subsemnatului i se arată o deosebită dragoste în mai multe pagini, iar d. «poet» Al. Macedonschi, celebru în «epigramme», imi consacră următoarele șire:

Un trocar, anume Këndy, Sas pe-aicea pripășit
Se dă 'n vorbă de-o poemă, dojenindu-i autorul
Că în staulul în care s'a născut mintuitorul
Pus-a orice dobitoace... Se înșală negresit.
— Am cetit ce scrie Këndy și citesc Sămănătorul.

Sînt poate prea crud cu gingașul bard, reproducîndu-i acest monument al noiei sale faze de strălucire. Dacă până acum mi-a plăcut să ignorez știrea că d-sa este singurul geniu în literatura romînă, iată mi se dă o lecție dureroasă. De-aci înainte voi fi de acord cu biografii, cari îi cîntă hymnuri și voi crede... *Credo quia absurdum!*

Să lămurim însă un lucru. Adicăte... ce sînt eu acum? Trocar, romîn, sau Sas? Deslegați, vă rog, problema asta: sau una sau alta! Haz are că încep a vorbi de naționalitate și de rasă oameni a căror revistă de la început până astăzi a fost un fel de cloacă a neamurilor.

IL. CHENDI.

PENTRU D. I. GĂVĂNESCUL

În al doilea număr din *Cultura Română* d. I. Găvănescul răspunde la părerile de rău ce exprimasem în această revistă cu prilejul intrării acestui simpatic profesor și prieten de ieri în tabăra — d-sa zice *cortul*, și, din partea mea, admit — d-lui Gr. G. Tocilescu.

D. Găvănescul e dintre oamenii cari desarmează. D-sa mă lămurește că a atacat, *ca slavist*, pe d. I. Bogdan în adevăr pentru că acesta a făcut un raport defavorabil asupra unei cărți didactice a d-sale; dar că minia ce simte — și manifestă din bielșug și cu acest prilej — vine numai din durerea sa legitimă că i s'au răspins din învățămînt, odată cu cartea, și anumite «ideale». Replică nu măî încape.

D-sa mărturisește aplecarea ce-și simte pentru oameni cari reprezintă o perioadă nenorocită din istoria științii și a moralității publice românești, dar adaugă că n'a știut până acum de o «tabără» a acestora. Vedeți asta e, d. Găvănescul n'a știut. Cunoștea numai și aprecia *ca slavist* pe d. Tocilescu, dar să știe că zisul domn are la dispoziție reviste, gazete, societăți, prieteni, ciraci, asociați, cari duc un război de moarte pentru apărarea falsului templu unde se câștigă bine cu știință proastă, de asta n'a știut. Ce inocență! Replică nu măî încape.

În sfîrșit d-sa exprimă speranța că răspunsul d-sale nu va aduce nici un rău operei ce tipărește acum: *Istoria pedagogiei*. O speranță care se va îndeplini. Pe lingă atitudinea de un moment, pe lingă greșelile unei cărți, mai sînt și alte lucruri de care trebuie să se ție samă în tratarea unui scriitor. Și dovadă că țin samă de aceste lucruri e că opresc aici o polemică neplăcută, din care totuși, vorbind practic, adecă potrivit cu ultima fasă, «ideală» și pur «pedagogică», a d-lui Găvănescul, n'aș avea, de sigur, nimic de pierdut.

N. IORGA.

P. S. Notez în treacăt și rolul de cavalier al Moldovei pe care și-l iea d. Găvănescul, tață de noi (acest *noi*, care supără pe d. Găvănescul, înseamnă oamenii cu totul cinstiți cari înțeleg să facă literatură sinceră și știință europeană și urmăresc decî fără cruțare toate asociațiile sau personalitățile cu alte «ideale»). Eū, care sînt Moldovean de la Botoșani și nu de la Buzău, nu pot înțelege un patriotism local, în care legăturile de sînge și amintirile sînt înlocuite printr'o situație budgetară în Moldova.

VERSURI UITATE

Cîntecul nebunului

Sus pe munte, tună, plouă
 Și s'ascunde soarele!
 Fugi mai iute, lună nouă,
 Să nu'ți uzi picioarele;
 Să nu'ți pierzi odoarele:
 Căci o ziră e deșteaptă
 Și pe mine mă așteaptă.

Fugi mai iute ca o rază
 P'aripele norilor,
 Să n'apuce să te vadă
 Împăratul zorilor,
 Steaua călătorilor,
 Care vine să pâlească
 Fruntea ta copilărească.

Du-mă, du-mă, stea plăcută
 Să 'mi arăți grădinele,
 Unde noaptea se sărută
 Smeii cu murginele,
 Zinii și cu zinele.
 Căci e una dintre ele
 Zina cugetelor mele.

Piei mai iute, soră lună,
 Ca sabatul dracilor,
 Și cu bufnele împreună,
 Piei ca umbra Dacilor
 Pe urma olacilor,
 Să nu vezi plătinda'mi zină
 Cînd se scaldă la fîntină.

Du-te 'n stof de codru unde
 Ucigașul cucului
 Astă-zî nu se mai ascunde
 În scorbura nucului
 De frica haiducului,
 Căci azi nu mai sint moșneni,
 Să visezi Călugăreni.

Doinele, fete 'nțelepte
 Dorm la umbra florilor,
 Așteptînd să le deștepte
 Buciumul păstorilor
 Cu cîntarea zorilor,
 Numai tu, drumășă lume,
 Umblî noaptea, ca nebună...

(Din «Zinele Carpaților» 1860).

Fragment

... Și marea geme, plînge prin valuri spumegoase
 Ce curg pe țărături triste din stîncele-î pietroase;
 Și valurile sale se'naltă, cad, se sparg,
 Ca pulbere de spumă pe lucrul ei cel larg.
 E marea supărată, și paserile mării
 Se răspîndesc fricoase prin văile intristării;
 Și altele iar sboară c'un țipăt plîngător
 Prin regiuni de ceață, p'un orizont de nor,
 Chem vînturile iernei, spăimoasele-aquiloane
 Și trompele marine, furtune, uragane;
 Vulcanilor anunță, de lave dătători,
 De focuri să 'și încarce craterii tunători;
 Să le trimită mării, căci este supărată
 Și plînge zi și noapte cum n'a mai plîns vreodată...

(Din «Danubienele» 1859.)

GEORGE BARONZI.

NOTIȚE

Sfirșitul unei iubiri. — Gabriele d'Annunzio și Eleonora Duse — scrie ziarul «Stampa» din Turin — nu mai sînt prieteni. Celebra vilă de la Settignano, unde acest *uomo superiore* al Italiei și cu *diva* răsfațată de Europa întreagă și-au plăsmuit idealurile, e pustie. De vină este toamna, care cu bruma ei s'a așezat pe părul și pe fața artistei, schimbînd-o în Musă vestejită și stingînd farmecul și focul sacru al tineretei ce-l inspira pe poet. Ei nu se mai înțelegeau de cînd cu romanul «Il fuoco», în care se arăta declinul frumuseții și talentului unei artiste, dar ruptura definitivă le-a venit din noua tragedie a lui d'Annunzio: «La figlia di Iorio». Autorul a creat aici un rol superb de eroină, o tînără fată căzută și totuși amanta credincioasă a unui cioban. Pentru interpretarea rolului, d'Annunzio n'a mai apelat la Duse, ci l-a încredințat domnișoarei Irma Grammatica, un nou talent, o nouă frumuseță în teatrul italian. Irma e noua favorită a poetului, și el vrea s'o lanseze, cedîndu-i rolurile principale nu numai în piesele sale, ci și în viața sufletească. O altă vilă, și cine știe ce colț romantic al Italiei îi așteaptă. Alte senzații vor da poate literaturii italiene o direcție nouă. Iar Duse va cutiera pribeagă oraș de oraș, plîngînd, ca Gioconda, cu vocea ei dulce și argintie: *Io non sono formosa!*
Florica.

RĂSPUNSURI

Cititor regulat, Roman. — Vă mulțumim din toată inima pentru urările ce ni le faceți de anul nou.

Victor, Loco. — Mulțumim pentru «entusiastele felicitări». Cit despre indiferența, de care vorbiți d-v. — o regretăm și noi și suferim pe urma ei, dar ce putem face? Datoria noastră e să mergem înainte, orî cite piedici ni s'ar pune în drum, căci ce-ar însemna alminteri viața fără puțină muncă și abnegație?

Dorin. Craiova. — «Spre alte zări» e drăguță, dar veți admite și d-ta că dintr'o singură bucată nu ne putem face o părere definitivă. Deci mai trimeteți.

Z. B. Berlin. — La mulți ani!

G. V. Loco. — Ziua bună se cunoaște de dimineață: versurile d-tale sînt cele mai reușite încercări din cîte ne-a adus poșta în timpul din urmă. Muncește înainte, muncește fără preget — și ai răbdare!

Cu acest număr revista noastră intră în anul al III-lea.

Persoanele care nu doresc a fi abonate la această revistă, a cărei tipărire și transport costă bani pe cari n'avem de unde-i sacrifica pentru iubitorii de literatură gratuită, — sînt rugate a trimite îndărăt acest număr.